

МНЕНИЕ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ ОТ 1. – 4. КЛАС ОТНОСНО АКТИВНОСТТА В ЧАСОВЕТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ

Габриела Т. Кънчева

OPINION OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS FROM 1. – 4. CLASS ON ACTIVITY IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Gabriela T. Kancheva

ABSTRACT: Presented are the answers of students with special educational needs in grades 1-4 in terms of activities, desires and participation in sports

KEYWORDS: children with special educational needs, activity, physical education and sport

ВЪВЕДЕНИЕ

Училищната възраст (1. – 4. клас) е един от най-важните периоди във формирането на личността. През него настъпват редица промени в морфофункционалните, психологическите и двигателни функции на организма. Именно в тази възраст се изграждат основите на психическото и физическото здраве, развиват се двигателните способности, необходими за активно участие в различните форми на двигателна активност [2].

Физическата култура е базисно понятие на обособилата се през последните десетилетия теория на физическа култура. Физическата култура има връзки както с материалната, така и с духовната култура.

Според Наредбата за приобщаващо образование, в сила от 27.10.2017 г., приета с ПМС № 232 от 20.10.2017 г., обн. ДВ. бр.86 от 27 октомври 2017г.:

Чл. 3. (1) Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

(2) Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование и се реализира в съответствие с принципите в чл. 3, ал. 2 ЗПУО [6].

Децата със специални образователни потребности – (СОП) са пълноправни участници в образователния процес. Водещите цели на училищното образование са формиране на толерантност и уважение към правата на децата, учениците и хората с увреждания.

„Необходимостта от повишаването на двигателната активност на учениците е приоритет на спортната и физкултурната дейност“ [7].

Образованието на всяко дете в началното училище е преди всичко процес на възприемане и усвояване на предложената информация. Начинът, по който детето със специални образователни потребности научава за света около него, има пряко въздействие към неговото физическо развитие, към неговия академичен успех и способността му да се адаптира в обществото. Въпреки многото проучвания на характеристиките на възприемането на информация от учениците в начална училищна възраст, съществува в известна степен проблем в прилагането на мултисензорния подход в тяхното обучение. Той е породен от противоречието между стила на учене на децата, стила на преподаване на учителя и стила, върху който са фокусирани учебните средства и програми. В контекста на съвременното компетентностно ориентирано образование е целесъобразно усвояването на информация по различните учебни предмети (и особено на учебния

предмет, ключов за успеваемостта и по останалите предмети – обучението по роден език) да се осъществява в интерактивни образователни модели, разчитащи на ефективна и рефлексивна обратна връзка в педагогическата комуникация [3]. Задачата на съвременния учител е да осигури условия за развитие на различни канали за възприемане на информацията с цел повишаване на образователната ефективност. Главната цел на специалистите е да помогнат на учениците с различни нарушения да постигнат промяна и развитие в личностен план в една сигурна и подкрепяща среда. Изводът, който се налага е неоспорим – за постигането на максимален ефект от процеса на обучение е наложително да се използват повече и различни творчески подходи, един от които е мултисензорното учене [8].

ИЗЛОЖЕНИЕ

През 2016–2017 учебна година, във връзка с приемането и влизането в сила на новия „Закон за предучилищното и училищното образование“, започна поэтапното въвеждане на нови учебни програми по всички предмети, изучавани в българските детски градини и училища. Новият „Закон за предучилищното и училищното образование“, беше обнародван в ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016 г., изм. и доп., бр. 98 от 9.12.2016 г., в сила от 1.01.2017 г., изм., бр. 105 от 30.12.2016 г., в сила от 1.01.2017 г., изм., бр. 58 от 18.07.2017 г., в сила от 18.07.2017 г. [4].

Законът за физическото възпитание и спорта съществено повлиява в положителна насока за разработването на прогресивни и методически оправдани концепции и педагогически технологии за решаването като цяло на наболелите проблеми.

Основна цел на педагога е редом с развитие на двигателните качества на ученика да повиши физическата и психичната устойчивост на децата, да създаде трайни интереси и навици за занимание със спорт. Ето защо ефективността на системата за физическо възпитание и спорт в училище в най-голяма степен зависи от постоянното повишаване на компетенциите както на учителите по физическо възпитание, така и на цялата управленска структура. Това налага актуализиране на позициите на държавните и обществени органи и организации за формиране сред децата и младежта на ценности и ориентации за съзнателно, позитивно отношение към укрепване на собственото здраве и физическо усъвършенстване [5].

Литературния прочит за актуалността на проблемите, свързани със състоянието на физическата годност и двигателни възможности на детето, е причина за тяхното постоянно и многократно изследване. В тази насока съществуват резерви в ефективността на методите за възпитаване на двигателни качества за конкретни възможности и потребности на педагогическата практика [1].

В съответствие със Закона, министърът на образованието и науката утвърждава нови учебни програми за всички класове:

- ↪ [Учебни програми за I клас в сила от учебната 2016/2017 година](#), утвърдени със Заповед № РД09-1857 от 17.12.2015 г.
- ↪ [Учебни програми за II клас в сила от учебната 2017/2018 година](#), утвърдени със Заповед № РД09-300 от 17.03.2016 г.
- ↪ [Учебни програми за III клас в сила от учебната 2018/2019 година](#), утвърдени със Заповед № РД09-1093/25.01.2017 г.
- ↪ [Учебни програми за IV клас](#), утвърдени със Заповед № РД09-5778 от 22.11.2017 г. [9].

Обучението в начален етап е насочено към овладяване на задължителните области на учебното съдържание – лека атлетика, гимнастика и спортни игри. Има и избираеми области на учебно съдържание – Плувни и водни спортове и туризъм, ориентиране и земни спортове. Физическата дееспособност на учениците е във връзка с особеностите на изучаваното учебно съдържание. Поставя се основата на специална спортна образованост и се самоусъвършенстват технико-тактическите умения и навици и се развиват тези двигателни качества, които имат

непосредствена връзка със спецификата на вида спорт, спортната дисциплина или двигателната дейност, избрани от ученика.

ЦЕЛ на нашето изследване – да анализираме мнението на учениците от 1. – 4. клас относно активността в часовете по физическо възпитание и спорт и предпочитани спортове в училище и извън него.

ЗАДАЧИТЕ за постигането на целта бяха:

- проучване на литературните източници и нормативни документи по проблемите на учебно-възпитателния процес;
- анкетно изследване на мнението и отношението на учениците към активността в часовете по физическо възпитание и спорт и обучението;
- обобщаване на изводи и извеждане на препоръки за подобряване на работата в училище.

Необходимата информация събрахме с помощта на педагогическо наблюдение, беседа и анкета с 20 ученици от 1., 2., 3. и 4. Клас (11 момчета и 9 момичета от ОУ “Свети свети Кирил и Методий” – с. Александрово, община Ловеч и ОУ ”Васил Левски”, с. Малиново, община Ловеч.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Преди всичко е невъзможно с помощта на анкета да бъдат обхванати толкова много и разнообразни възлови въпроси за реализацията на дейностите в часовете по физическо възпитание и спорт и оценяване постиженията на учениците със СОП . Без да претендираме за изчерпателност ще направим опит да обобщим получените данни от анкетното проучване. Анкетата съдържа 21 въпроса.

Социологическото проучване е с 11 момчета (55%) и 9 момичета (45%), всички със специални образователни потребности. Средната възраст на анкетираните ученици е 9 години. Местоживеенето на децата са село Александрово и село Малиново, намиращи се на територията на област Ловеч. Теглата на участниците са в диапазона 21 – 42 килограма, като средната стойност е 30,5кг.

Тревожен е фактът, че 100 % от анкетираните деца съобщават, че имат заболявания.

Важни за нашето изследване са отговорите на въпроса: Каква е активността Ви в часовете по физическо възпитание и спорт? 15 от учениците или 75% са на мнение, че участват съзнателно в учебния процес и определят своята активност като висока.

Отчитаме, че предпочитаната област от учебното съдържание на учениците са спортните игри. Обичайно за тази възраст на момчетата е, че няма положителен отговор по отношение на заниманията по гимнастика.

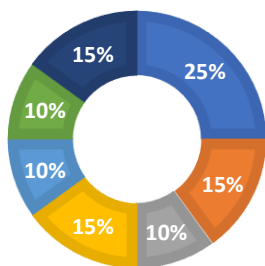
На въпроса – Какви спортове практикувате в часовете по физическо възпитание и спорт ? – 30 % отговарят футбол, 20 % гимнастика, 25 % народна топка, 20 % скачане на въже и 5 % шах. Обеснението на отговорите можем да свържем с това, че битова мнението, че в часовете, ръководени от учители – неспециалисти, предимно се играе народна топка. Заниманията с шах, които са включени в новите учебни програми, като избираема област на учебно съдържание, се препоръчват за лица с увреждания и са включени във формите за адаптирано физическо възпитание(АФВ).

За съжаление на въпроса – Спортувате ли някакъв вид спорт? всички от запитаните ученици със специално образователни изисквания отговарят отрицателно. Следващия въпрос предоставя възможност децата да отбележат кой спорт практикуват и логично те нямат отговори.

Желанията за спортна дейност, проучени със следващия въпрос, са представени графично на фигура 1.

**ВЪПРОС 12 ПРОСЛЕДЯВА КАКЪВ СПОРТ
УЧЕНИЦИТЕ БИХА ИСКАЛИ ДА СПОРТУВАТ.
ЖЕЛАНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ СЕ ПРЕПОКРИВАТ
С ОТГОВОРИТЕ НА ВЪПРОС 9.**

■ Футбол ■ Борба ■ Шах ■ Гимнастика 15% ■ Федербал ■ Скачане на въже ■ Карате

Фиг. 1

Въпросът – Знаете ли какво е влиянието на физическите упражнения върху здравето Ви? цели да отбележи информираността на учениците за ползата от двигателна активност. Със задоволство ще отбележим, че 80% от отговорите са положителни.

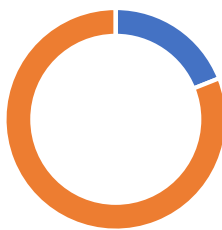
Тревога буди това, че всички анкетирани деца не са запознати с болестта диабет. По-голяма част от тях – 90%, смятат, че не са с наднормено тегло.

От отговорите на поредния въпрос става ясно, че 30 % от децата смятат футбола за най-добър спорт за тяхното физическо развитие; 15 % – плуването; 10 % – бягане; 10 % – предпочитат волейбол; 10 % – гимнастика; 5 % шах; 5 % федербал и 15 % карате. От това можем да направим извод, че учениците със СОП имат предпочитания към различни видове спортът.

60 % от учениците знаят какво е въздействието на спорта – укрепва мускулите, полезен е за здравето, трябва да се спортува, за да са здрави, а 40 % - не знаят защо е нужен спорта.

На въпроса – Спазвате ли хранителен режим? с не са отговорили 100 % от децата . Не знаят какво означава словосъчетанието хранителен режим и след обяснение на значението пак отговарят с не.

В почивните дни 75 % от учениците са отговорили, че споруват / бягат, скачат, играят игри с топка/, а 25 % са отговорили, че не спортуват, а предпочитат да гледат телевизия и да играят компютърни игри.

Фиг. 2

На въпроса за двигателната си активност през почивните дни – 25 % предпочитат да играят футбол; 15 % да се разхождат; 5 % да танцуват; 15 % да бягат и 15 % да скачат (фиг. 2). Негативната тенденция – голяма част от свободното си време децата да играят компютърни игри и да гледат телевизия, личи в отговорите на 25% от запитаните.

Като положителен момент можем да приемем, че 2/3 от учениците със специални образователни потребности считат, че за стимулиране на физическата активност трябва да има повече часове по физическо възпитание и спорт, но лошо е, че останалите 25 % нямат отговор.

Със задоволство ще отбележим, че голяма част от участниците в анкетата имат потребност от спортните занимания в часовете, чувстват се удовлетворени и пълноценни при участието си в тях.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обобщавайки мненията на учениците от 1. – 4 . клас, ще отчетем положително отношение към учебния процес по физическо възпитание и спорт и желанието за повече часове на открито. В тези часове учениците със специални образователни потребности се чувстват пълноценни, непренебрегвани и удовлетворени. Много от тях с желание биха се включили в клубове по някакъв спорт/футбол, борба и т.н./, но за жалост в малките населени места липсват необходимите условия.

Извънредната ситуация на виртуално преподаване не се прие добре от учениците със специални образователни потребности(СОП), защото те бяха лишени от любимите си часове и от живия контакт с останалите ученици и учителя.

Литература:

1. Дамянова, С., Т. Симеонова, Д. Обрешков. Комплексно възпитаване на двигателни качества в предучилищна възраст, Научни трудове РУ „А. Кънчев” , том 50, серия 8.2. Изд. център при Русенски университет “Ангел Кънчев”. 2011. с. 130–134, ISSN 1311-3321.
2. Джамбазова, Е . , Книга за учителя по ФВС за 1 клас „ Издателство Булвест 2000 Издателска къща Анубис, София, ISBN 9789541811672.
3. Добрева 2018: Dobрева, S. Reflex as a stepping stone of valuable reverse relation in education of mother tongue. – Knowledge. International Journal. Scientific papers. Humanities. Vol. 26. 3. Skopje, 2018, ISSN 2545 - 4439 (e-version), ISSN 1857 – 923X (printed version).
4. Закон за предучилищното и училищното образование, ДВ, брой: 79, 13.10.2015 г: <http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=97877>.
5. Йорданов, В., Проучване мнението на учители от СОУ „Христо Ботев” от гр. Русе относно обучението по физическо възпитание и спорт. Годишник на Шуменски Университет „Епископ Константин Преславски”, том XXI D, ПФ, с. 62–71. 2017, ISSN 1314–6769.
6. Малчев, М.. “Физическото възпитание и спортът в приобщаващото образование”. Ай анд Би Велико Търново, 2019, ISBN 978-619-7281-44-6.
7. Маргаритов, М. Оптимизиране на развиването на двигателните качества на ученици в начална училищна възраст. Сб. Съвременни проблеми на физическото възпитание и спорта (№6). УИ „Паисий Хилендарски“. Пловдив, 2019, стр. 35–45, ISSN 2367-8216.
8. Тодоранова, А., С. Николова. Мултисензорното учене на деца със специални образователни потребности. Годишник на Шуменски Университет „Епископ Константин Преславски”, том XXIII D, ПФ, с. 97–105, 2019, ISSN 1314–6769
9. Учебни програми – сайт на МОН: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/pril12_UP_10kl_FVS%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/pril12_UP_10kl_FVS%20(4).pdf) - Приложение 12.

АНКЕТНА КАРТА

Училище _____ Клас _____ Роден(а) _____ г.

Указания : Правилният отговор отбележете с кръгче. На свободните отговори отговорете максимално изчерпателно.

1. Вие сте? Момиче/Момче
2. На каква възраст сте?
3. В какъв тип населено място живеете в ? Град/Село
4. Вашият ръст е?
5. Теглото ви е?
6. Имате ли някакво заболяване? Да/Не
7. Каква е активността Ви в часовете по ФВС? Висока/Слаба
8. Какви спортове практикувате в часовете по ФВС?
9. Какви спортове желаете да има в часовете по ФВС?
10. Спортувате ли някакъв вид спорт?
11. Какъв спорт практикувате? Футбол/Тенис/Баскетбол/Волейбол/Колоездене/Карате/Фитнес/Атлетика/Тенис на маса/Плуване/Туризъм/Танци/Борба/Самбо/Джудо/Хандбал/Ориентиране.
12. Какъв спорт бихте желали да практикувате?
13. Знаете ли какво е влиянието на физическите упражнения върху здравето Ви ? Да/Не
14. Знаете ли какво е диабет? Да/Не
15. Според вас имате ли наднормено тегло? Да/Не
16. Кой спортове смятате, че са най-добри за вашето физическо развитие?
17. Знаете ли какво е въздействието на спорта върху човека? Да/Не
18. Спазвате ли някакъв хранителен режим? Да/Не
19. Спортувате ли в почивните дни? Да/Не
20. Какво спортувате в почивните дни?
21. Какво би стимулирало вашата физическа активност?

Габриела Тодорова Кънчева
учител по ФВС в ОУ "Свети свети Кирил и Методий", с.Александрово
докторант катедра ТМФВ
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
Педагогически факултет
gabrielatorova1991@abv.bg